

Tamási Áron

Ami a *Vadrózsa ágából* kimaradt

Emléktörédek a kórházban

Bevezető a Tamási-jegyzetekhez

„Sohasem gondoltam volna, hogy diktálva alkotni tudjak” – mondta betegágyában Féja Gézának 1966 tavaszán, midőn az a Kút völgyi kórházban meglátogatta íróbarátját, aki a *Vadrózsa ága* sorait mondta tollba Ágotájának. S az esztendő múltán megjelent, poézissel áthatott, félbetört emlékirat fölött így ámult Féja: „Humora teljesen a régi, mintha kiadós pihenés után ülne íróasztala mellé, és más gondja se volna, mint mosolyt csalni az emberek elnyűtt arcára. Ez a legbámulatosabb: beteg ember szerezte ezeket a sorokat, de teljesen egészséges lélek. Anekdótáit pontosan úgy mondja el, miként fehér asztal mellett cselekedte, midőn legjobb kedvében volna.” Tamási Áron az utolsó útra készülődött, de az író és az ember bámulatosan teljes életet virágozott, mert három évtized múlva, immár a Tamási Ágota hagyatékából előkerült *Napló* szerint 1965. december és 1966. március 28. között szerelmes sorokat, versikéket is írt párjának. Aki kórházi ágya mellett virrasztott, s mindennemű kérésének huszonnégy órás szolgálatosaként jegyezte az író emlékezéseit is.

Az 1972-es farkaslakai emlékműavatást (a Szervátiuszok „tonnás hegyi beszéde” – Sütő András) követően már jó évtizede gyakorta vendégeskedtem Alkotás utcai otthonában Ágota asszonynál. Tamási Áron szellemi utóéletének annyi kérdését, gondját osztotta meg együttléteinkben, s ha kedves vendég érkezett, Tamási Gáspár, Czine Mihály, Tompa Miklós, Sütő András társaságában úgy terítette az asztalt, mint egykoron Áron idejében. És tálalta a ház gazdájának valamely kedves ételét, miközben kedves Cirfandlijával könnyítettük a flekken vagy a káposztás étek útját, miközben poharunkat jobb idők reményében emeltük.

1983. augusztus 5-én délután is Ágota otthoniasságában időztem. Midőn már elmerültünk az újabb Tamási-könyvek kiadásának ügyeiben, a ház asszonya sok kétség között vívódott. Mert legfontosabbnak vélte, hogy a Szépirodalmi Kiadó Tamási-köteteit sok évtizeden át húzott-vont állapotából visszaállítsa az eredetibe, Illés Endrével diplomáciáznia kellett ezért. És a színháziakkal is tusakodott olykor, mert a darabok olcsósításához nem járult hozzá. Központi kérdéssé emelkedett: engedje-e a bukaresti Kritérium Tamási-sorozatának csonkolásait?

Amelyeknek gondozója, felelőse Dávid Gyula volt, akit Ágota igen becsült, de mégis: Áron hűsége volt a tét. Úgy emlékszem, vásárhelyi pendlizéseim során Sütő Andrással is többször megbeszéltük Ágota dilemmáját, akit András álláspontja is megerősített: ahogy lehet! A legfontosabb: akár húzásokkal is, de Áront olvassák Erdélyben! – üzenté András. Az augusztusi délutánban a *Vadrózsa ágá-*nak sorsa is szóba került. Beszélgetés közben Ágota felállt, Tamási Áron íróasztaláról kézbe vett egy dossziét, s átnyújtotta: neked adom, használd belátásod szerint! Gépelt lapok ajándéka, melynek záradékként Ágota kézzel is odajegyezte az adakozás tényét és az időpontot.

Alább ezek a feljegyzések következnek, melyek a *Vadrózsa ága* fogantatása és íródásának, diktálásának napjaiban születtek. Igazolván Tamási kompozíciós erejét is, mert nem a könyvecskébe szánta, s nem utólag húzta ki a történeteket, villanás emlékeket, hanem, mintegy pihenésül, folytatta a múlt idézését. Ágota pedig jegyezte, egy helyütt kérdezi is az író, nem ellenzi-e, hogy e töredékeket rögzíti, majd Tamási jóváhagyásával folytatta íródeáki igyekezetét. E kis történetekben emlékezetének mélyéről előtűntek diákkori események, melyek nem szerepelnek emlékiratában, de a tordai eset igen. A leszakadt ágy körüli szorongását alább részletesebben beszéli el, s az unitárius püspök felháborodására hegyezettebben mondja, mint a *Vadrózsa ágában*. Ágota hűségesen írta Tamási szavait, így az itt közölt történetben *A legényfa kivirágzik* című novellájának pajkos versét enyhítette. Ám a *Vadrózsa ágában* Ágota vagy a szerkesztő észlelve a pontatlanságot, javított, bár úgy is lehet, hogy a novella címét az emlékiratot diktálva az író már pontosan mondta feleségének.

„Írtam egy karácsonyi cikket” – kezdte diktálni egy másik történetét. Ez a *Gazdag erdélyi karácsony* című, vitriolos, valóban „rettentő szókimondó” szikrázó dolgozat, amit a *Mai Világ* 1928. december 25-ei száma közölt, de az író a *Virrasztás* című kötetébe (1943) nem illesztette be, és a *Jégtörő gondolatok* című két-kötetes gyűjteményben sem olvasható (1982). Tamási Ágota jóvoltából, jegyzeteimmel, először a *Tiszatáj* 1985. januári száma közölte újra, s majd Nagy Pál a *Gondolat és árvaság* című publicisztikai gyűjteménybe szerkesztette (Palatinus, 2000). Cikkében az erdélyi intézményeket, szervezeteket, újságírókat, egyházi férfiakat, írókat, kritikusokat potyolta el Tamási, kinek-kinek az esendőségére célzó ajándékot kívánva. Áradnak a nevek és a szervezetek Tamási szatírájában, de az emlékezés széptani és alkotás-lélektani titka, hogy a nagybeteg íróban a múlt miként s mit szivárogtat elő. S miként sűrült a múlt; csaknem harminc személyből évtizedek múltán öt személyt, ebből négy politikust említ – némi döccenéssel. Mert nem Inczedy Joksmán Ödönnek üzenté a magyarok Ázsiába való visszavezetését, ahogy alant olvasható, hanem Paál Árpádnak, a nevezettnek csak a zene- és énekkíséretet javasolta. Gyárfás Elemér „önműködő rózsafüzére” pontos, ám Kristóf György irodalomtörténész ajándéka egykor így íródott: „...hozott egy új esztétikai becslést, azonkívül meghozta Borbély Istvánnak az irodalomtörténetét a következő dedikációval: »Szíves felhasználás végett irodalmi előadásaidon.«” A kórházi ágyon Tamási Áron emlékezete s a képek

asszociációja titokzatosan is működött: Kristóf György alakja felvillanván, derűs történeté formálódott azzal, hogy a hibás fejű gyermek és a tanár anekdotáját is beleszötte. Bethlen Györgynek a Magyar Párt elnökét szólító köszöntőjének tartalmát tekintve jól emlékezett Tamási, de némi pontosítással, mert 1927-ben Buddha-szobor felirataként javasolta: „Ne mozogj, és ne gondolkozzál, hogy boldog lehess.”

Egykori komája, Zsók Ambrus története pedig egy novella vázlata. S hogy nem írta meg? Okát csak sejtjük. Az ötvenes évek Erdélye immár: régvolt barátjának kései és nyomorúságos sorsát bárminő képzelettel is aligha tudta volna poézissé emelni. Ez már a *Szülőföldem* második könyvének drámája, amit Sütő András az *Anyám könnyű álmot ígérben* írt meg. A trianoni trilógia harmadik könyvét a mostani mindennapok írják *Demokrácia a kereszten* címmel...

A. L.

***

1966. márc. 13. vasárnap

somogyi 44

debreceni 34

udvarhelyi 82¹

38 pusztult el a háborúban

László Ferenc fenyédi kántortanító fia

Hajdu Kálmán (oroszhelyi)

Alakra mutatósak voltak, csukaszürkében vonultak fel 14-ben, meglepően stramm fiúk, soványak, impozánsak.

László Ferenc nagyezüst vitézségi, hadnagy lett, magyarságáért. Búnak adta magát a háború elvesztéséért, búskomor, megzavarodott a nemzeti bánatban. Lipótmezőre hozták. Áron meglátogatta, normálisan beszélgettek. Idővel meghalt.

Hajdu Kálmán tüdőbajban, 17 éves korában.

***

Németóra V.-ben

Szemlér tanította a németet. Felszólította Hajdu Kálmánt – (kitűnő magyar dolgozatokat írt). Hajdu úr, mondjuk el ezt a verset. Felállt, elkezdte olvasni, de bizony sok szó volt, amit megismételt. Hát, bizony látszott, gyötrődve mondja.

A tanár: Hát mi történt, olvasni sem tud!? Hajdu hallgatott, látszott az indulat forr benne, mérgesen azt mondta: Tanár úr kérem, nem forog a nyelvem.

Mi derültünk, és kérdeztük később: No, forog már a nyelved?

***

1 Tamási Áron csapattársainak hovatarozására utal.

Lukaub számtantanár

Sváb származású, nem látszott rajta. Mindig sétált a tanteremben. Hóna alá dugta a kezét, minden szóra figyelt, nem tanított jól. Később Kolozsvárra került egyetemi tanárnak.

Azt mondta egyszer: No, a veleje megy! Én tökkelütött voltam a számtanban, az egyszeregyet érettségim sem tudtam. Szerencsére nem is kérdezték. Az első osztályban felébredt a lelkiismeretem, félévben megbuktatott, a végén 3-ast adott. II.-ban 2, III.-ban 2, IV.-ben mindenki pártolt, mert jól tanultam, gondolta, ne rontsuk el a bizonyítványt. Az öreg sváb életében először megerőltette magát, mondta, no jól van, nem bánom. Érettségi után elváltunk, beiratkoztam az akadémiaira, ő is a kereskedelmi akadémián lett tanár. Én ezt nem tudtam, amikor beiratkoztam. Néhány nap múlva a folyosón látom, velem szemben Lukaub jön. Úgy megjedtem, mintha ellenség jött volna.

Köszöntöttem:

- Jó napot, tanár úr!

Megállt, rám néz, azt mondja: Hát maga itt van?

- Mondom: itt vagyok tanár úr.

- Hát akkor folytatjuk, ahol abbahagytuk.

- Köszönöm, tanár úr.

Egész évben ha egyszer kérdezett valami könnyűt. Tudta, hogy nem tudok. A könyvvitelt nem tudtam. Kicsit tanultam mindegyikből, [...] egyik sem tetszett nekem, mégis a végére átmentem jól.

- Nem zavar, hogy közben jegyzem? [Tamási Ágota]

- Engem nem aztán.

* * *

Színes az ilyen diákélet, hosszan tart.

Egyszer voltunk vallásórán III.-ban vagy IV.-ben. 8-9-kor volt az óra reggel. Szabó János nevű pap régen volt az internátusban és tanította a vallástant. Akkor felálltunk, az elején imádkoztunk. Leültünk, hogy elkezdjük az órát. Katekizmust, bibliát, a zsidók a vállukon hogy viszik a szőlőt a rúdon. Alig ültünk le, egyszer csak furcsa mozgás lett, a lámpa elkezdett lógni, mi szédülni. Szabó János, a pap, elsőnek gondolta, hogy itt földrengés van, mihelyt sejtette, odament az ablakhoz, gyorsan kinyitotta és kiugrott. Szó nélkül otthagytott bennünket. Két méter magasságból ugrott. Mi ámulva néztük az ablakot, mert őt nem láttuk. „Fél, mert reng a föld!” – mondta valaki. Hát akkor mi is csináljunk valamit. A hosszú folyosó végén voltunk. Másikon a kijárat. A folyosón végig kimentünk a szabadba. Megálltunk kint az épület előtt, vártuk mikor dől össze. De nem történt semmi. Jó idő múlva visszamentünk.

Érdekes, milyen gyorsan megy a hír. Tíz perc sem telt, már tudták a másik osztályban [Szabó János esetét]. [Ott] Tamás Albert tanított természetrajzot. Ült a katedrán, abban a pillanatban tudta, mi van, szétnézett, látszott várakozásban van, de nem szólt semmit. Elmúlt 40-50 mp, s akkor végre megerőltette magát:

No most álljunk fel mi is, menjünk. (Ez mondta egy nagyobbacska diáknak: van annyi szemmértéke, hogy belecsinál, nem melléje.)

***

Március 17., csütörtök

A 30-as évek közepén még fiatal ember voltam. Becsültek engem, figyelmükkel kitüntettek olvasók, vezető emberek is.

29-ben elmentünk a Zeneakadémiára. Első fellépésünk Budapesten. Benedek Elek bácsi, Nyíró, Szentimrei Jenő, György Dénes lapított fejű.

Szentimrei versíró, kritikus. Felesége Kodály, Bartók-dakolat énekelt. Tetszett az embereknek. Szentimrei verseket olvasott föl, máskülönben, ha kellett, bírálatokat írt. 20 óta, háború óta fél tudóvel élt, az sem volt jó. Háborúban százados, ludovikás, majd otthagya. 40 évig élt így, fél tudóvel.

Dely Szabó Géza kísért. Bartalis mint költő és én. „Erdélyi irodalmi különítmény.” A Zeneakadémia nagyterme. Zsúfolásig volt a hatalmas terem. Szépmíves Cég, Erdélyi Helikont megcsináltuk, Révainál könyveink kezdtek megjelenni, népszerűek, hírneves emberek voltunk akkoriban már.

Én felolvastam a Szűzmáriás királyfiból. Mikor fiatal voltam, hatásosan, jól tudtam előadni, annyira, hogy az előadás szünetében Gömbös Gyula meleges gratulált.

Evvel a különítménnyel voltunk Szegeden, Debrecenben, Nyíregyházán, Szolnokon. Mindezek a helyeken helyi rendezők akadtak, az irodalomszereztő emberek közül. Pénzt nem kértünk, [...] ünnepi vacsorát adtak, ide-oda elmentünk utána esetleg.

Erdélyben voltunk Baróton, [...] Tordán, Szamosújváron, Nagybányán, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Csíkszeredán, Székelyudvarhelyen, Kézdivásárhelyen. Hirdettük az igét.

Elek bácsi mondta mindig a bevezetőt, mindig azt mondta: „És itt van közöttünk a Benjamin, Tamási Áron, az Áronka. Én azonban nevemet teszem rá és megjósolom, hogy lesz belőle nagy Áron is.”

Tordán a püspökkel

Tordán voltunk ilyen esten. Ott ült a tordai társadalom színe-java, és ott ült a Boros nevű unitárius püspök. Száraz, hosszú ember, bottal járt, úgy köszönt az utcán a botot fölfelé tartva és kicsit följebb emelte köszönésnél.

Elek bácsi elmondta a bevezetőt. Ének. Jöttem én. Felolvastam a novellát. A legényfa kivirágzik. Ahogy olvastam, eszembe jutott, a novellában van egy olyan kitétel: Egyszer jártam nálatok, letörött az ágyatok. Amikor ez eszembe jutott, egyik lábamról a másikra álltam [...] hipokritáknak, gondoltam, mégsem lehet felolvasni. Meg nem állhattam az olvasásban, vérszesen közeledtem ehhez a részhez. Utolsó pillanatban elhatároztam, bizony ezen a kitételen enyhíteni fogok. Elérkeztem oda és mondom a következőt: „Egyszer jártam nálatok, ropogott az ágyatok.” Erre mozgolódás keletkezett a közönség között, és a hosszú ösztövért püspök a botját felemelve, előadás közben kiment. Erre még sok uni-

tárus hallgató kiment tiltakozásul. Én azért befejeztem, és eltűntem a kulisszák mögé. Ott Elek bácsi kétségbeesve mondta:

- Mit csináltál, Te?

- Enyhítettem.

- Te így enyhítesz?

- Hát ahogy tudtam.

- Máskor, ha ilyen helyre megyünk, légy szíves, ne enyhíts.

Megígértem, máskor nem fogok enyhíteni.

Így mindenki érezte, a fiú és a lány együtt voltak, és az ágyon nagy szenvedélyben voltak. Az ágy mindegyre ropogott.

Voltunk Tordán, irodalmi estet tartottunk, és az Áronka kienyhítette a püspököt a teremből.

***

Írtam egy karácsonyi cikket. Kértek, írjam meg, mit gondolok, kinek mit hozott az angyal.

A nagyemberekről írtam főleg. Írtam Inczedy Joksmán Ödönnek – alispán, szeretett hegedülni –, hozott egy üzenetet, hogy zenekíséret mellett a magyarakat vezesse vissza Ázsiába.

Előzménye: Gyárfás Elemér elment a püspökhöz, és szándékosan a zsebkenőjébe rózsafüzér olvasót [tett]. A zsebébe nyúlva kiesett. „Bocsánatot kérek, de útközben imádkoztam.” Meghatotta a püspököt.

Gyárfás Elemérnek hozott egy rózsafüzért, amelyik önmagától imádkozik.

Kristóf György egyetemi tanár magyar nyelvet tanított. Mondták a fiúk, hogy micsoda tanítást visz ez véghez. Hát csuda, miket mond. Például azt mondta utolsó órán: Petőfi középtermetű volt, dióbarna, egy foga hibás.

Én írtam erre: a Kristóf Györgynek hozott egy csodálatos gondolatot, hogy kell írókat jellemezni, Petőfiről az mondta: ... majd folytattam a cikkben, kitűnő módszer írókat jellemezni így, rá is lehetne vonatkoztatni olyan értelemben, hogy egy feje hibás. A tanár megharagudott, a gyerekek nevettek. Suttogták: Nézd, egy feje hibás.

Nem tudták, ilyenkor mit kezdjenek velem, rettentő szókimondó voltam, félték is tőlem.

Paál Árpád székely ember volt. 18-ban alispán. Lúdtalpas, mikor járt, lappogott. Paál Árpádnak mennyből az angyal hozott egy betétet, azt üzenve, legközelebb vegyen részt a futóversenyen.

A Magyar Párt elnöke gróf Bethlen György. Bethlen Györgynek hozott egy jóindulatú barátságos üzenetet: Ne gondolkozzál és ne cselekedjél, mert akkor boldog lehetsz.

Ezeknek Magyarország felé megvolt a kapcsolatuk. Fel-fel jártak, jelentést tettek. De az iskolák javára pénzsegélyt is szereztek, Erdéllyel kapcsolatban megvolt az együttérzésük, bármilyenek is voltak.

Meg kell jegyeznem, még nőnek, de férfinak sem ennyit és ilyen dolgokat nem beszéltem soha.

1966. március 27.

Zsók Ambrus

Mikor 18-ban hazamentem a háború után, Gyulafehérváron ültem kicsit, majd Farkaslakára mentem, hogy szüleimet is meglátogassam. Onnan visszajöttem, nem egészen egy év múlva Gyulafehérvárra. Téli hideg volt.

Hallottuk a hírt, hogy Barabás Pál meghalt 19 telén, január után – a kántortanító Farkaslakán.

Zsók Ambrussal együtt voltunk Gyulafehérvárott. Zsók Ambrus bánkódott, hogy nincs állása. Akkor jött az ötletem, hogy Zs. A. jöjjön velem, és próbáljon szerencsét. Katholikus egyházban általában úgy választanak kántort, hogy a pap is beleszól, és az egyházi tanács választja. Tíz-tizenkét ember a tanács tagjai, világi vezetők. Hát akkor azt mondtam: „Te eljönnél velem Farkaslakára, és ott téged megválasztának kántornak?!“ Az jó állás, csupa katolikus van a faluban, kepet adnak neki.

– Nem volna rossz, csak úgy hiába állítunk oda.

– Mondasz valamit, majd szólok Áron bácsinak,² hátha adna kétsoros ajánlólevelet Kis Jánosnak. – Esperes plébános volt, hivatalnok, jámbor pap. Nem volt néppel való kapcsolata. Kövérkés, finom bőrű, nem volt rossz, csak akkurátus volt a farkaslaki pap.

Áron bácsinak az emeleten volt a lakosztálya. Kanyargós cserefa lépcső vezetett hozzá. Összeszedtük mind a bátorságunkat, és fölmentünk hozzá. Ketten. Kisebb fajta íróasztala előtt ült. Köszöntünk. Felállt, kérdezte: „Na, mi járatban vagytok?”

– Hallottuk azt a szomorú hírt, meghalt a kántortanító Farkaslakán, és gondoltuk, Ambrus, aki kántortanító oklevelet szerzett, talán elnyerhetné az állást, és hogy biztosabban járjunk, kérnénk néhány sort a farkaslakai paphoz, amiben pártfogolná Zsók Ambrust.

Adott is.

– Mikor akartok utazni? – kérdezte Áron bácsi.

– Ma vagy holnap – mondtuk.

A levéllel elmentünk Ambrusékhöz, elhatároztuk az utazás idejét. Édesanyja csomagolt neki. Elindultunk. Elmentünk Tövisre. Tövisen felszálltunk, Segesvárig mentünk. Ott leszálltunk, onnan még 12 km. Segesváron vártunk a vonatra. A híd mellett volt egy vendégfogadó. Nagy hideg volt. Sok pénzünk nem volt, de kértünk kicsi fát. Tizenöt darab lehetett talán. Ketten voltunk a szobában, az a fa mikor elégett, mintha nem is lett volna, hisz meg se kottyant. Reggel mentünk Segesvártól Udvarhelyig. Mikor a vendégfogadóban felkeltünk, a mosdóvíz be volt fagyva, öklünkkel törtük be, úgy mosakodtunk.

2 A család patriárkája, gyulafehérvári nagyprépost.

Udvarhelyről valahogyan kerültünk Farkaslakára. Bementünk, hogy a csomagokat letegyük a kántortanítói házba. Nekem zöld, neki sárga ládája volt, azt letettük a nagyszobába. Volt még egy kisebb szoba is, lent is volt egy kisebb. Most az orvos lakik ott. Letettük a mellé a csomagokat, bútor nem volt a lakásban, csak maradék újságpapírok. A szél is befújta, és táncoltatta a papírokat. Összeszedtük magunkat, és mentünk a paphoz jelentkezni. Szépen köszöntünk. Én ismertem őt. Bemutattam Zsók Ambrust. Hát erre azt mondta: „Nohát!”

- Azt szeretnők, hogy ha itt versenyre tudna állni, hogy elnyerhesse az állást.

- Á, pályázni akar?

- Igen - mondom.

- Hát az attól függ, mit tud.

- Ezt én is mondom, azt akarná bizonyítani, de hát különben egy levelet is hoztunk.

Odaadtam a levelet, azt elolvasta, erre megenyhült. Hozott két széket: „Üljenek le.”

- Köszönjük.

Körülményekről kérdezte. Megmondta, akkor vasárnap a nagymiséen végig kell segítkezni. Orgonán játszani, az alkalomnak megfelelő éneket mondani, imádkozni.

Azt mondja Ambrus, ő sokat felejtett.

Kapott könyvet, amiből nézegethetett. Szorgalmasan tanulgatott, csak petróleumlámpa égett. Aztán amikor tanultunk, a lámpa mellett kellett állni, vagy a kicsi sárga ládára tette. Tanakodtunk, mit csináljunk. Hideg volt. Egyhelyben sokáig nem lehetett állni. Vettem a lámpát - mondtam: Várjál csak, indulj!

Ő olvasott hangosan, én vittem utána a lámpát. Így eljött a vasárnap, amikor szolgálatba kellett állni. Meg kellett csinálni a próbát.

Hogy történt, azt megírtam a Hopposi legényekben.

Később odaházasodott. Egyszer hallottam, elment onnan. Talán mondták is, hogy menjen el, mert botrányt csinált. Volt egy fiatalasszony, annak a Hány Pistának [Nagy István] (Bukarestben halt meg) a húga, szénacsűrben találták meg őket, pedig Ambrusnak már volt felesége.

Most már évek óta Udvarhelyen lakik, nyugdíjban. Az a felesége van, akit először vett el. Üzent, ha Udvarhelyen járok, keressem meg.

1953-ban voltunk Udvarhelyen, megkaptuk a címét.³ Kerestük, de nem volt otthon, csak a felesége. Bementünk egy régifajta házba, külvárosi forma, udvarról nyílnak különböző ajtók, mindenütt más lakik, néha emelet is van. Itt is volt. Ahogy bementünk, jobbra felmentünk az emeletre. Az ajtó nyitva volt. Nagy szegénység volt, mintha ócskapiacról lett volna a szoba berendezve. Mocskos is volt. Rozoga fatornác volt az emeleten. A szennyvizet is az udvarra öntötték. Az asszony zavarban volt, elhanyagolt. Mondta, van egy fia. Juliska Ame-

3 1944. októberi távozását követően Tamási 1955-ben járt először szülőföldjén.

rikában van, nagymama, és két gyereke van. Nem ír soha. Ambrus öccsétől tudja ezt is.

- Hogy lehet, hogy nem ír? - kérdeztem.

- Úgy lehet, mikor még lány volt, Ambrus valamivel megbántotta, azóta sem ír neki.

A proletár szegénység vette körül a kántortanítót. Otthon mondták, a felesége kicsit zavarodott, kétszer is fel akarta magát akasztani.

A gyulafehérvári püspöki házból ide jutott. Az apja, Zsók Ambrus, parádés kocsis volt a palotában. Rendes, kitűnő ember volt.

Tamási Áron az otthoni kaszálón, szénaboglyán (fotó a családi archívumból)